

บทที่ 1

กรอบการศึกษาวิจัย

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เทศบาลตำบลแม่ละเป็นเทศบาลตำบลที่อยู่ในอำเภอเชียงดาวมีความหลากหลายทางประชากร อันได้แก่ คนเมือง ม้ง ลีซู ดาระอั้ง จีนฮ่อ ไทใหญ่ ปกาเกอญอ ลาหู่ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียง ได้แก่ บ้านแม่ละแม แก่งน้ำตกศรีส้างวาล บ่อน้ำร้อนโป่ง วัดปางมะโอ บ้านอรุโณทัย ดอยแม่ตะมานและสันป่าเกี๊ยะ เป็นต้น

ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้บ้าง ส่งผลให้มีวิถีการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดชนบทร่วมประเพณีและมีอัตลักษณ์เป็นของตนเองอยู่หลายประการ รวมถึงจารีตประเพณีที่ยึดถือกันมาช้านานจนมีสภาพบังคับคล้ายคลึงกับกฎหมาย ซึ่งมักจะมี ความแตกต่างไปจากกฎหมายของรัฐ ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้น ไม่มีความเป็นหนึ่งเดียวกันหรือไม่อาจผสานรวมกันได้ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์นั้น จะมีชนบทร่วมประเพณีที่กำหนดกฎเกณฑ์ในการดำรงวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกัน มีทั้งการใช้กฎหมายและกฎความเชื่อเข้ามาผูกพันกับการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการอาศัยอยู่ร่วมกัน การใช้ประโยชน์สาธารณะ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

แต่เมื่อความเจริญจากภายนอกเข้ามาสู่ภายในหมู่บ้าน ประกอบกับมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้หลักการกระจายอำนาจปกครอง เพื่อจัดระบบการบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับบริการสาธารณะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานไปจนกระทั่งการศึกษา ดังนั้น สภาพการณ์ในปัจจุบันย่อมจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่โดยปกติแล้วถือว่าเป็นสมบัติร่วมกันของประชาชนทุกคน ไม่สามารถหวงกันไว้ใช้เป็นประโยชน์เฉพาะตนหรือชุมชนใดเป็นพิเศษได้ รัฐเท่านั้นที่จะมีอำนาจจัดการ แต่ปัจจุบันรัฐกำลังตรา พระราชบัญญัติป่าชุมชนโดยเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2561 คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) ป่าชุมชน พ.ศ.... เป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากสถานการณ์บัญญัติแห่งชาติพิจารณาแล้วผ่านประกาศใช้เป็นกฎหมายก็จะส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรได้เองในบางส่วน

การศึกษาวิจัยเรื่อง จารีตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในด้านจารีตประเพณี ความเชื่อและการจัดการทรัพยากรที่ปฏิบัติต่อกันจนอยู่ในลักษณะจารีตประเพณีกฎหมาย ซึ่งสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันและจนกระทั่งได้หลอมรวมและเคลื่อนที่ไปข้างหน้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมและสิ่งแวดล้อม แล้วนำมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กับการมีอยู่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาไปสู่การยอมรับจารีตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ ในรูปแบบของกฎหมายท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาจารีตประเพณีกฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงของจารีตประเพณีกฎหมายและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ เทศบาลตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 2.2 ศึกษาองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายท้องถิ่น
- 2.3 ศึกษาแนวทางการนำจารีตประเพณีกฎหมายมาประยุกต์ใช้กับกฎหมายท้องถิ่น

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่การศึกษา ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 3.2 ขอบเขตด้านประชากร/ กลุ่มเป้าหมาย
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาองค์ความรู้ทางด้านจารีตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ และความเปลี่ยนแปลงในเรื่องดังกล่าว พร้อมทั้งองค์ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น และความเป็นไปได้ในการนำจารีตประเพณีกฎหมายมาเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่น

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 4.1 รักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณี กฎระเบียบของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4.2 กฎหมู่บ้านลายลักษณ์อักษร ที่เกิดขึ้นจากจารีตประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์
- 4.3 กระบวนการตราเทศบัญญัติ จากความต้องการของชุมชน
- 4.4 มีการสร้างความร่วมมือ (MOU) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับเทศบาลตำบลแม่ณะ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

5. ระยะเวลาดำเนินงาน

มีระยะเวลาดำเนินการรวมทั้งสิ้น 14 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2564 โดยกำหนดขั้นตอนการศึกษาและแผนดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2563 เป็นขั้นตอนการศึกษาจารีตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ เทศบาลตำบลแม่ณะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามสัมภาษณ์เชิงลึก

ระยะที่สอง คือ ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2563 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม 2563 ศึกษากฎหมายท้องถิ่นและกฎหมายบ้านเมืองในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น โดยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่สาม ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2564 หาแนวทางการประยุกต์จารีตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ กับกฎหมายท้องถิ่น ของตำบลแม่ณะ

อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำบทสรุป และข้อเสนอแนะ เป็น รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. การดำเนินการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่อง จาริตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกต จดบันทึกเป็นหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

เนื่องจากผู้วิจัยทำวิจัยเรื่อง จาริตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมเพื่อพัฒนาวิถีการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการศึกษาจาริตประเพณีกฎหมาย และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยตั้งแต่สภาพปัญหาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับจาริตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ เทศบาลตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนการนำเอาจาริตประเพณีกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไปประยุกต์ใช้ในมิติของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข โดยเน้นให้สมาชิกในชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ที่จะศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการศึกษา บริบทและแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนด้วยตนเอง

มีวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร (Document Study) โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางการศึกษา บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประกอบ อ้างอิง และเป็นแนวทางในการศึกษา
2. ศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการสัมภาษณ์ชาวลาหู่ และชาวม้ง ในตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่นะ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6.1 ข้อมูล และบุคคลที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาและวิจัย

6.1.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย อันได้แก่ กฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

6.1.2 กลุ่มประชาชนชาวลาหู่ และชาวม้ง ในตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะผู้นำชุมชน

6.1.3 กลุ่มเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในตำบลแม่นะ ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลแม่นะ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสาธารณะและการตราข้อบัญญัติท้องถิ่น

6.1.4 กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการใช้กฎหมายในพื้นที่ ประกอบด้วย นิติกรเทศบาลตำบลแม่นะ

6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการศึกษาและวิจัยประกอบด้วย

6.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งศึกษาจากกฎหมาย หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัย และคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของเจ้าพนักงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย

6.2.2 คำถามในการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนชาวลำพูน และชาวม้ง ในตำบลตำบลแม่ณะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีวิธีการสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ตามประเด็นกรอบความคิดเรื่องวิถีชีวิต จารีตประเพณีท้องถิ่นและกฎระเบียบทั้ง 3 ประเด็น

6.3 การเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

6.3.1 จัดทำหนังสือขอลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และติดต่อประสานงานกับเทศบาลตำบลแม่ณะ เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ทราบ และขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อวางแผนในการศึกษา

6.3.2 สร้างสัมพันธภาพกับผู้นำชุมชน ชาวลำพูนและชาวม้ง ในตำบลตำบลแม่ณะ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการอำนวยความสะดวกและการให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.3.3 ติดต่อประสานงานบุคคลกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ เพื่อขออนุญาตให้ความอนุเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก

6.3.4 สืบหาพื้นที่และนัดหมาย วัน เวลา สถานที่และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ

6.3.5 จัดการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพูดคุยและเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ ให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในเรื่องที่ต้องการศึกษา ขออนุญาตจัดบันทึกและทำการบันทึกภาพ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแบบสัมภาษณ์ที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น

6.3.6 นำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้รับมาสรุปให้ครบถ้วน ถูกต้องตามประเด็นต่าง ๆ ที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ รวมทั้งข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และหากพบข้อบกพร่องหรือขาดประเด็นหรือไม่ชัดเจนในบางประเด็นคณะผู้วิจัยต้องลงไปสัมภาษณ์อีกจนกว่าจะได้ประเด็นและผลการศึกษาที่ครบถ้วนตามต้องการ

6.3.7 คณะผู้วิจัยประชุมสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ณ ห้องศาลจำลอง ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

6.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความในกฎหมาย วิเคราะห์ตัวอย่างการใช้บังคับกฎหมายที่เกิดขึ้นจริงรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ประกอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ด้วยหลักแห่งเหตุผล และดำเนินการหาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่มีผลสูงสุด ทั้งนี้ โดยเน้นไปในแนวการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนด้วยตนเอง ของระบบกฎหมายสมัยใหม่เพื่อให้ชุมชน

ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ในทุกแง่มุม พร้อมหาข้อเสนอแนะวิธีการและขั้นตอนในการตราข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน

